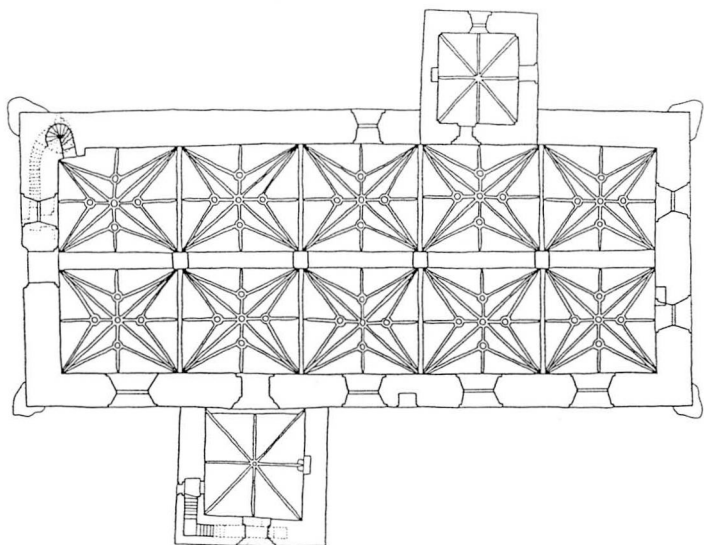

SUOMEN KESKIAJAN ARKEOLOGIAN SEURA

- SÄLLSKAPET FÖR MEDELTIDSARKEOLOGI I FINLAND

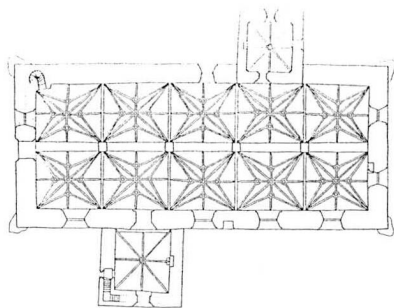
JÄSENTIEDOTE 2/1994

**SUOMEN KESKIAJAN ARKEOLOGIAN SEURA -
SÄLLSKAPET FÖR MEDELTIDSARKEOLOGI I FINLAND**

Osoite : Suomen keskiajan arkeologian seura
Turun maakuntamuseo
PL 286
20101 Turku

Puheenjohtaja :	Knut Drake	puh: 921-2534 535
Rahastonhoitaja :	Satu Mikkonen-Hirvonen	puh: 921-2442 886
Sihteeri :	Henrik Asplund	puh: 921-2519 801

Yhdistyksen tarkoituksena on edistää keskiajan arkeologian tutkimusta ja korkeakouluopetusta. Yhdistys järjestää seminaareja ja esitelmätilaisuuksia sekä harjoittaa julkaisutoimintaa. Jäseneksi voi ilmoittautua yhdistyksen osoitteella. Jäsenmaksu on 60 mk, opiskelijoille 30 mk.

Tiedotteessa kuvattu Hollolan kirkon kaavapiirros on peräisin Markus Hiekkasen väitöskirjasta *The Stone Churches of the Medieval Diocese of Turku. A Systematic Classification and Chronology* (Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 101, Helsinki 1994).

Hyvät SKAS:n jäsenet ...

Seuramme viides toimintavuosi on jo meneillään ja näinollen voimme jo katsoa taaksepäin ja tarkistaa miten on mennyt.

Seuraa perustettaessa ei ollut tietoa siitä kuinka monta keskiajan arkeologiasta kiinnostunutta ihmistä Suomesta löytyy. Optimistisimmat arvelut liikkuivat silloin 40-50:n paikkeilla. Siinä erehdyttiin pahemman kerran, sillä jäseniä on tähän mennessä kertynyt 94.

Toimintamuodoiksi valittiin 5 vuotta sitten seminaarien, esitelmien ja retkien järjestäminen sekä julkaisujen toimittaminen. Kaikkia näitä on kokeiltu. Parhaiten ovat menestyneet seminaarit. Niitä on järjestetty viisi ja kaikissa on ollut runsas osanotto. Esitelmätilaisuuksia on ollut saman verran, mutta huonommalla menestyksellä, vaikka kansainvälisiäkin tähtiä on ollut esiintymässä. Julkaisuja on toistaiseksi ilmestynyt yksi.

Tänä vuonna satsaamme vihdoin retkiin. Toukokuussa järjestettiin polkupyöräretki Turusta Kuusistoon, johon osallistui 12 henkeä, niistä neljä pyöräillen. Tulos oli hyvä, huomionottaen että päivä oli sateinen ja vastatuuli kotimatalla melkoinen. Syyskuussa on sitten vuorossa Viipuri, jonne järjestettävälle matkalle n. 20 jäsentä on ilmoittautunut. Lisää mahtuu, eikä välttämättä tarvitse olla jäsenkään.

Marraskuussa on jälleen seminaari Hämeenlinnassa. Tähänastisten kokemusten perusteella siitä tulee taas menestys!

Seuran jäseniä on koko Suomen alueella, minkä vuoksi on mahdollista järjestää kokouksia joissa kaikki voisivat olla mukana, mutta posti kulkee ja kaikilla on kirjoittamistaitoa. Jos sinulla on jotain sydämellä - kijoita vaikka tähän jäsenkirjeeseen!

Hyvää kesää toivottaen

PUHEENJOHTAJA

TOIMINTAKERTOMUS 1993

Vuosi 1993 oli yhdistyksen neljäs toimintavuosi. Johtokuntaan kuuluivat Knut Drake (puheenjohtaja), Markus Hiekkänen (varapuheenjohtaja), Markku Mäki vuoti, Johan Nikula, Åsa Ringbom, Jussi-Pekka Taavitsainen ja Kari Uotila. Yhdistyksen rahastonhoitajana toimi Satu Mikkonen-Hirvonen ja sihteerinä Henrik Asplund. Yhdistyksen tilintarkastajiksi vuodelle 1993 valittiin Helena Edgren ja Päivi Luppi; varatilintarkastajiksi valittiin Derek Fewster ja Tuula Hockman. Jäseniä yhdistyksessä oli vuoden 1993 lopulla 82 kpl.

Yhdistyksen vuosikokous pidettiin 31.3.1993 Helsingin yliopiston arkeologian laitoksen tiloissa. Yhdistyksen johtokunta kokoontui 4 kertaa, joista yksi ei ollut päätösvaltainen. Siinä tehdyt päätökset hyväksyttiin seuraavassa johtokunnan kokouksessa. Yhdistyksen puheenjohtaja, rahastonhoitaja ja sihteeri ovat kokoontuneet 9 kertaa valmistelemaan johtokunnan kokouksissa esille tulleita asioita sekä muita yhdistyksen asioita.

Yhdistys palkkasi työllistämisvaroin yo.merkonomi Pauli Lahdenperän 1.3.-31.8.1993 valmistelemaan Castella Maris Baltici -julkaisun painokuntoon. Castella Maris Baltici 1 ilmestyi Suomen keskiajan arkeologian seuran julkaisusarjan Archaeologia Medii Aevi Finlandiae ensimmäisenä niteenä. Yhdistyksen järjestämän Turun linna -aiheisen seminaarin julkaisu Tutkimuksia Turun linnasta viimeisteltiin painokuntoon ja luovutettiin julkaistavaksi Turun maakuntamuseon raportteja -sarjassa.

Yhdistys antoi opetusministeriön pyynnöstä lausunnon Alueellisen muinaismuistohallinnon kehittämistoimikunnan mietinnöstä 28.4. 1993. Muinaismuistolain muuttamiseen ei katsottu olevan syytä, vaan aluehallintokokeilua olisi pyrittävä edistämään museoviraston ja maakuntamuseoiden välisillä sopimuksilla.

FD Henrik Klackenberg luennoi Suomen keskiajan arkeologian seuran, Medeltidsinstitutet vid Åbo akademi'n sekä Helsingin yliopiston arkeologian laitoksen kutsumana Turussa ja Helsingissä 30.3.-1.4.1993. Esitelmien aiheet olivat Svensk medeltidarkeologi, sekä Moneta nostra - monetariseringen i medeltidens Sverige.

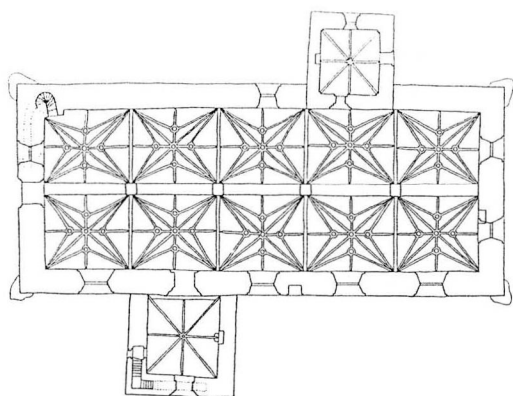
Yhdistys järjesti 19.11.1993 Hämeen linnassa seminaarin Keski-ajan arkeologia - omin alue ja kosketuspinnat muihin tieteisiin. Seminaarissa esitettiin seuraavat esitelmät: FD Anders Ödman; Danmarks medeltida bergslag - medeltidsarkeologi utan gränser, FT Knut Drake; Byggnadsmonument och historiska källor, FT Sirkku Pihlman; Arkeologisen aineiston kategorisaatio; FM Marita Kykyri; Historiallisen ajan puurakennustekniikan kehitys arkeologian ja sen lähitieteiden näkökulmasta, FT Terttu Lempiäinen; Keskiajan ihmiset ja kasvit - kannattaako kasvillisuustutkimus?, FT Jussi-Pekka Taavitsainen; Sisä-Suomen asutushistoria: Historiaa - arkeologiaa - paleoekologiaa.

Yhdistys järjesti 24.11.1993 esitelmä- ja esittelytilaisuuden Turun yliopistossa. FL Kari Uotila esitelmöi Kuusiston linnan uusista tutkimustuloksista. Esitelmän jälkeen Knut Drake esitteli Suomen keskiajan arkeologian seuraa ja sen toimintaa.

Jäsenille lähetettiin toimintavuoden aikana neljä jäsentiedotetta, joissa tiedotettiin yhdistyksen toiminnasta sekä muista keskiajan arkeologiaan liittyvistä asioista.

SEURAN JOHTOKUNTA 1994

Suomen keskiajan arkeologian seuran johtokuntaan kuuluvat vuonna 1994 seuraavat henkilöt: Knut Drake (seuran puheenjohtaja), Markus Hiekkänen (seuran varapuheenjohtaja), Markku Mäki vuoti, Karim Peltonen, Åsa Ringbom, Jussi-Pekka Taavitsainen ja Kari Uotila.

TUTKIMUKSIA TURUN LINNASTA

Turun maakuntamuseon raportti nro 16, jossa julkaistaan Suomen keskiajan arkeologian seuran marraskuussa vuonna 1992 pidetyn Turun linna -seminaarin esitelmät, ilmestyy kesäkuun aikana. Kirja toimitetaan kesän aikana kaikille seminaarin osanottajille. Seurala on myös käytettävissä pieni määrä raportteja, joita myydään jäsenille edullisesti a 30 mk kpl. Tiedusteluihin vastaa seuran puheenjohtaja Knut Drake.

TOIMINTASUUNNITELMA 1994

Yhdistys jatkaa keskiajan arkeologian tutkimuksen ja Suomen keskiajan arkeologian seuran tunnetuksi tekemistä sekä uusien jäsenten hankintaa. Jäsenmäärä pyritään vuoden aikan nostamaan sataan. Seura ottaa myös tarvittaessa kantaa alaansa liittyviin asioihin, kuten keskiajan arkeologian opetukseen.

Yhdistys järjestää 23.3.1994 yleisöluennon Helsingin yliopiston arkeologian laitoksella; FT Knut Drake luennoi aiheesta Linna ja kaupunki Ruotsissa vuosien 1250 ja 1320 välillä. Esitelmän jälkeen pidetään yhdistyksen vuosikokous.

Yhdistys pyrkii järjestämään kaksi retkeä keskiaikaisille muinaisjäänöksille ja rakennushistoriallisille kohteille; toinen järjestetään Turun seudulla ja toinen Helsingin seudulla.

Yhdistys järjestää matkan Viipuriin 15.-17.9.1994. Matkalla tutustutaan asiantuntevien oppaiden johdolla Viipurin kaupunkiin, linnaan sekä kirkkoihin. Mahdollisuuksien mukaan järjestetään myös käynti Käkisalmissa.

Syksyllä yhdistys järjestää seminaarin Hämeenlinnassa kotimaisin luennoitsijoin, mikäli seminaarin järjestämiseen on kiinnostusta ja taloudellisia mahdollisuuksia.

Vuoden 1994 aikana lähetetään jäsenille 4 jäsentiedotetta sekä erillisenä monisteena Hämeenlinnan vuoden 1993 seminaarin esitelmien lyhennelmät. Yhdistys tiedottaa jäsenilleen jäsenkirjeitse seuran toiminnasta sekä tietoonsa tulevista keskiajan tutkimukseen liittyvistä konferensseista, seminaareista ym. tilaisuuksista.

VIIPURINMATKA 15.-17.9.

Suomen keskiajan arkeologian seura järjestää matkan Viipurin keskiaikaan 15.-17.9.1994. Matkalle on jo ilmoittautunut 23 henkilöä, mutta paikkoja on 30, joten vielä on tilaa muutamalle. Kaikkien matkalle lähtevien on mitä pikimmiten vahvistettava osallistumisensa soittamalla seuran sihteerille Henrik Asplundille puh. (921) 620 259 (arkisin kello 9-15). Matkalle lähteville toimitetaan tämän jälkeen pankkisiirtolomake, jolla suoritetaan osallistumismaksu 15.8. mennessä. Matkan hinta määräytyy hotellitason mukaan. Parempaan hotelliin -*Druzhba* - mahtuu 20 henkilöä; muut asuvat *Viipuri* -nimisessä hotellissa. *Druzhba* -hotelliin majoittuville matkan hinta on Helsingistä 670 mk ja Turusta 710 mk. *Viipuri* -hotelliin majoittuville matkan hinta on Helsingistä 630 mk ja Turusta 670 mk. Paikkoja täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä.

Matkalla tutustutaan Viipurin kaupunkiin, linnaan sekä kirkkoihin. Ohjelmaan kuuluu myös käynti Käkisalmissa. Oppaina toimivat Knut Drake, Markus Hiekkänen ja Aleksandr Saksa. Matkan hintaan sisältyy bussikuljetukset suomalaisella turistibussilla, majoitus 2 hengen huoneessa (jossa suihku ja WC), aamiaiset hotellin ravintolassa, 2 lounasta ja 2 päivällistä, opastukset sekä ryhmäviisumin hankintakulut.

OHJELMA

TORSTAI 15.9.

- 05.00 Lähtö Turusta, linja-autoaseman laiturilta 16
- 05.50 Lähtö Salosta, linja-autoasemalta
- 07.30 Lähtö Helsingistä, linja-autoaseman tilausajolaiturilta
(sijaitsee laiturin 31 perässä)
Lounas ennen rajaa (omalla kustannuksella)
- 14.00 Saapuminen Viipuriin
- 15.00 Kaupunkikävely (oppaana Aleksandr Saksa)
- 18.00 Päivällinen
- 20.00 Iltaohjelmaa

PERJANTAI 16.9.

- 08.00 Aamiainen
- 09.00 Tutustuminen Viipurin linnaan (oppaana Knut Drake)
- 11.00 Tutustuminen kaupungin muurin jäännöksiin
(oppaana Knut Drake)
- 13.00 Lounas
- 15.00 Tutustuminen kirkkoihin (oppaana Markus Hiekkänen)
- 18.00 Päivällinen
- 20.00 Iltaohjelmaa

LAUANTAI 17.9.

- 07.00 Aamiainen
- 08.00 Retki Käkisalmeen (oppaana Aleksandr Saksa)
- 13.00 Lounas
- 14.00 Lähtö rajalle
- 22.00 Saapuminen Helsinkiin
- 00.30 Saapuminen Turkuun

ETT FÖRSÖK MED TRE BORGTORN

Henrik Wager, Västtornet i Åbo slott, Tupptornet i Tavastehus och runda tornet i Raseborg. Något om deras betydelse i respektive borgar under medeltiden. C-uppsats vid institutionen för konstvetenskap i Umeå vt 1994.

En C-uppsats vid ett svenskt universitet torde motsvara ett proseminariearbete i Finland och kan därför knappast bedömas som ett vetenskapligt arbete i egentlig mening. Jag vill ändå presentera Henrik Wagers arbete i sällskapets medlemsbrev då det är fråga om en studerande vid ett utländskt universitet har valt att behandla ett finländskt ämne, ett ämnesval som hänger samman med hans härstamning.

Uppsatsen är inte lång, den omfattar ca 20 sidor text jämte 30 bifogade bilder och bygger enbart på litteraturstudier. Vid en första anblick blir man förvånad över ämnesvalet: en byggnads-historiska jämförelse av tre så väsensskilda objekt som västra tornet i Åbo slott, Tupptornet (en något trivial översättning av Kukkotorni, borde vara Hantornet) i Tavastehus och runda tornet i Raseborg. Vid närmare studium märker man dock att det finns en gemensam nämnare, alla tre tornen har utpräglade bostadsfunktioner.

Tornet har alltid varit ett viktigt kännetecken för en medeltida borg. Ursprungligen var det ett rent försvarselement, som gav borgens innehavare en möjlighet att höja sig över sin omgivning så att han var onåbar för en angripare. Redan på 1000-talet kombinerades dock försvars- och bostadsfunktionerna i de franska donjonerna, som utgjorde fristående tornborgar.

För Nordens del är det ännu en öppen fråga om det murade tornet kom hit som ett led i försvaret eller om bostadsfunktionen fanns med från början. Bastruptornet på norra Själland, som allmänt dateras till 1100-talet, hade dock så kraftiga dimensioner att det

nog bör betraktas som en donjon. Däremot har Christer Lovén nyligen, på Castella-symposiet i Nyköping 1992, påpekat att de kastalborgar längs den svenska ostkusten, som Martin Olsson på sin tid daterade till 1180-talet, sannolikt är av senare datum. Nordens bäst bevarade torn av donjontyp, Kärnan i Helsingborg, kan däremot tack vare dendrokronologin numera exakt dateras till åren 1315-1318.

Henrik Wager utgår i sitt arbete från Martin Olssons syn på de nämnda kastalborgarna som en tidig typ av bostadstorn och försöker hitta motsvarigheter till dessa i de tre finländska borgarna. Med stöd av Kronqvist, Gardberg och Drake kommer han fram till att västra tornet hör till de äldsta partierna av Åbo slott och att tornet omkring 1320 stod färdigt upp till fem våningars höjd. Hantornet i Tavastehus daterar han till samma tid och menar rentav att de båda tornen kan vara uppförda av samma byggmästare. Förebilderna söker han i Kuretornet i Kalmar slott och i kärntornen i de preussiska ordensborgarna Rheden och Mewe.

Runda tornet i Raseborg vill Wager datera till 1370-talet och se som en parallell till de båda föregående tornen. Han menar att Bo Josnsson har låtit uppföra tornet som ett första led i borgbygget med tornen Långe Herrman och Pilstiker i Reval som förebilder. Runda tornet är liksom de båda andra tornen ett kärntorn, som i sig förenar magasins-, bostads- och försvarsfunktioner.

Wager formulerar inte tillräckligt klart den hypotes som han vill förfäktas, men om jag förstår honom rätt vill han framhäva de tre tornens roll som viktiga, självständiga och tidiga etapper i borgbyggandet. Han motiverar sina synpunkter med hjälp av ett vidlyftigt jämförelsematerial och drar med nybörjarens aningslöshet sina djärva slutsatser. Med alla sina brister är uppsatsen helt acceptabel som ett första steg på en mödosam forskarbana.

KNUT DRAKE

SUOMEN KESKIAIKAISTEN KIVIKIRKKOJEN AJOITTAMINEN

Seminaari Hämeen linnassa
perjantaina 18.11.1994

- 09.00 Ilmoittautuminen
- 10.00 Seminaarin avaus
- 10.15 **Markus Hiekkänen**, Turun keskiaikaisen hiippakunnan kivikirkot. Systemaattinen luokittelu ja ajoitus.
- 11.00 **Carl Jacob Gardberg**, Keskiajan kivrakentaminen historiallisessa yhteydessään.
- 12.00 Lounas
- 13.15 **Knut Drake**, Tyylivertailu tutkimusmetodina.
- 14.00 **Pekka Sarvas**, Rahalöydöt ajoituskeinona.
- 14.45 Kahvi
- 15.15 **Högne Jungner**, Keskiaikaisten kivrakenteiden ajoittaminen luonnontieteellisin menetelmin.
- 15.45 Päätöskeskustelu

Seminaari on avoin kaikille kiinnostuneille. Seminaarin hintaan 120 mk / 100 mk opiskelijoille sisältyy lounas ja kahvi sekä seminaariesitelmien lyhennelmät. Maksu suoritetaan seminaaripäivänä Hämeenlinnassa. Osanottajia pyydetään ilmoittautumaan kirjallisesti 4.11. mennessä osoitteella Suomen keskiajan arkeologian seura, PL 286, 20101 Turku.

CmB 1

Suomen keskiajan arkeologian seuran vuonna 1991 järjestämän linnasymposiumin julkaisua *Castella maris Baltici 1* myy Tiedekirja (Kirkkokatu 14, Helsinki) hintaan 190 mk. Seuran toimihenkilöiltä julkaisu on ostettavissa jäsenhintaan 160 mk. Julkaisu on englannin- ja saksankielinen. Se sisältää 320 sivua ja 260 kuvaa.

CmB 2

Itämeren maiden linnatutkijoiden yhteistoiminta *Castella maris Baltici* -kokousten merkeissä jatkuu. Toukokuussa pidettiin CmB 2 -julkaisun toimituksen kokous Nyköpingissä. Siellä todettiin, että teos, jossa tulee olemaan n. 30 artikkelia, ilmestyy syyskuussa vuonna 1995.

CmB 3

CmB 3 -symposiumi järjestetään 2.-8.9.1995 Malborkissa ja Torunissa, Pohjois-Puolassa. Kokousteeman otsikko ei ole lopullisesti selvä, mutta aiheena on linna maallisen ja kirkollisen vallan symbolina. Osallistujamäärä on rajoitettu ja Suomen osuus on kuusi tutkijaa ja kolme esitelmää. Postereita saa esittää rajattomasti. Osallistumismaksu tulee olemaan n. 1000 FIM. Jos Suomesta on enemmän lähtiöitä kuin kuusi suorittaa SKAS:n johtokunta karsinnan.

HELSINGIN YLIOPISTON
LAHDEN TUTKIMUS- JA KOULUTUSKESKUS

RAUDANVALMISTUSKURSSI

AIKA

12.–13.8.1994 (pe–la)

PAIKKA

Kuralan Kylämäki
Kohmontie 7, 20540 Turku

TAVOITE

Kurssilla perehdytään esihistorialliseen metallurgiaan, erityisesti raudanvalmistukseen sekä raudanvalmistuksen historiaan Suomessa. Kurssilla keskitytään esihistoriallisena aikana käytettyihin raudan ja esineiden valmistusmenetelmiin.

OSALLISTUJAT

Käsityöopettajat ja arkeologian harrastajat

KOULUTTAJAT

FK Jouko Pukkila, Turun yliopiston arkeologian osasto

Seppämestari Erkki Honkanen, Turun maakuntamuseo, Kuralan Kylämäki

KURSSIMAKSU

580 markkaa (sisältää opetuksen ja kurssimateriaalin)

TIEDUSTELUT

FK Jouko Pukkila p. t. (921) 633 6153
p. k. (921) 370 110

ESIHISTORIALLISEN KERAMIIKAN VALMISTUSKURSSI

PAIKKA

Kuralan Kylämäki
Kohmontie 7, 20540 Turku

AIKA

1. jakso 6.-7.8.1994 (la-su)
2. jakso 20.-21.8.1994 (la-su)

OSALLISTUJAT

Keraamikot, piirustuksen opettajat ja
arkeologian harrastajat.

TAVOITE

Kurssin tarkoituksena on tutustuttaa saviastiain esihistorialliseen taustaan ja keramiikan teknologiaan - materiaaliin ja esihistoriallisiin astjanvalmistusmenetelmiin. Päähuomio kiinnitetään astianvalmistuksen vaiheisiin Suomessa. Tuntuma esihistoriallisen astian valmistukseen saadaan oman työn kautta.

Maamme esihistoriallisen keramiikan tuntemus voi toimia virikkeitä antavana uuden muodon luomisessa, monipuolistaa kuvaamataidon tunnilla oppilaan kuvaa esihistoriastamme tai vain antaa helposti toteutettavissa olevan tavan primitiiviseen ilmaisuun.

KOULUTTAJA

Lehtori Kristiina Korkeakoski-Väisänen, Turun yliopiston arkeologian osasto

KURSSIMAKSU

680 markkaa (sisältää opetuksen ja kurssimateriaalin)

TIEDUSTELUT

Lehtori Kristiina Korkeakoski-Väisänen, p. (921) 6335 882

ILMOITTAUTUMINEN

Kursseille ilmoittaudutaan **25.7.1994** mennessä
osoitteeseen:

Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus
Projektsihteeri Raili Kautto
PL 26 (Teollisuuskatu 23)
00014 Helsingin yliopisto

fax (90) 708 4439
puh. (90) 708 4438

